

Sygn. akt: IV Ca 66/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 marca 2017 r.

Sąd Okręgowy w Płocku IV Wydział Cywilny – Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący – SSO Waclaw Banasik

Sędziowie SO Renata Wanecka (spr.)

SR del. Żaneta Przemyska - Rybarczyk

Protokolant st. sekr. sąd. Anna Bałdyga

po rozpoznaniu na rozprawie 22 marca 2017 r. w P.

sprawy z powództwa R. K. i T. K.

przeciwko (...) S.A. w G.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Gostyninie z 1 grudnia 2016 r.

sygn. akt I C 628/16

1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 1 w ten sposób, że oddala powództwo także co do kwoty 424,70 zł (czteryście dwadzieścia cztery złote siedemdziesiąt groszy) wraz z odsetkami ustawowym oraz ustawowymi za opóźnienie, obniżając jednocześnie kwotę zasądzoną od pozwanego na rzecz powodów do kwoty 11.399,10 zł (jedenaście tysięcy trzysta dziewięćdziesiąt dziewięć złotych dziesięć groszy);
2. zasądza od R. i T. małżonków K. na rzecz (...) S.A. w G. kwotę 150 zł (sto pięćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu za II instancję.

Sygn. akt IV Ca 66/17

UZASADNIENIE

Zgodnie z postanowieniem z 25 kwietnia 2016r. wydanym przez Sąd Rejonowy w Gostyninie w sprawie I Ns 421/13 z wniosku R. K. i T. K. z udziałem (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w G. o ustanowienie służebności przesyłu, do odrębnego rozpoznania została wyłączona sprawa z powództwa R. K. i T. K. przeciwko (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w G. o zapłatę 10.000 zł tytułem odszkodowania za bezumowne korzystanie z nieruchomości.

W uzasadnieniu swojego żądania powodowie wskazali, że są właścicielami nieruchomości położonej przy ulicy (...) w Ł., dla której Sąd Rejonowy w Gostyninie prowadzi księgę wieczystą KW (...), na której posadowione są napowietrzne linie i urządzenia elektroenergetyczne.

Postanowieniem z 23 grudnia 2013r. Sąd zawiesił postępowanie do czasu zakończenia sprawy o stwierdzenie zasiedzenia służebności przesyłu co do jednej z linii średniego napięcia znajdującej się na przedmiotowej nieruchomości. Postępowanie to zostało podjęte 19 stycznia 2016r.

R. K. i T. K. cofnęli żądanie zapłaty wynagrodzenia w zakresie korzystania z ich nieruchomości w związku z posadowieniem linii energetycznej, co do której Sąd Okręgowy w Płocku stwierdził nabycie przez (...) S.A. w G. z dniem 30 września 2005r. na skutek zasiedzenia służebności gruntowej o treści służebności przesyłu, ale tylko za okres po 29 września 2005r., podtrzymali natomiast żądanie zapłaty wynagrodzenia za okres od 6 września 2003r. do 29 września 2005r. wraz z odsetkami ustawowymi. Domagali się także wynagrodzenia za korzystanie z nieruchomości w zakresie drugiej linii średniego napięcia oraz rozszerzyli je w zakresie linii niskiego napięcia, także znajdującej się na ich nieruchomości, za okres 10 lat wstecz od dnia zgłoszenia tych żądań do dnia wydania orzeczenia o ustanowieniu służebności.

(...) S.A. z siedzibą w G. nie uznał w ten sposób zmodyfikowanych żądań zapłaty wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości w zakresie dotyczącym linii energetycznej, której nabyła służebność przez zasiedzenie, kwestionując wysokość wynagrodzenia co do dwóch pozostałych linii. W uzasadnieniu podniósł, że w obowiązującym stanie prawnym brak jest podstawy prawnej do uwzględnienia zgłoszonego przez powodów roszczenia, opartego na podstawie art.224 k.c. i art.225k.c., jeśli doszło do zasiedzenia służebności.

Sąd Rejonowy ustalił i zważył:

R. K. i T. K. są właścicielami nieruchomości położonej w Ł. przy ulicy (...), oznaczonej w ewidencji gruntów, jako działka nr (...), uregulowanej w księdze wieczystej (...). Przez nieruchomość tę przebiegają dwie napowietrzne linie elektroenergetyczne średniego napięcia oraz jedna linia niskiego napięcia, wszystkie należące do pozwanego (...) S.A. z siedzibą w G., które eksploatuje, korzystając w tym zakresie z nieruchomości powodów. W okresie, za jaki powodowie żądają wynagrodzenia, strony nie uregulowały swoich stosunków w tym zakresie. Pozwany uzyskał natomiast stwierdzenie nabycia przez zasiedzenie służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu, w zakresie jednej z linii średniego napięcia, z dniem 30 września 2005r. (postanowienie Sądu Okręgowego w Płocku z 2 lipca 2015r. w sprawie I Ns 557/13, IV Ca 86/15).

Wysokość wynagrodzenia za korzystanie przez pozwanego z nieruchomości powodów, wynosi łącznie 11.909zł. Obejmuje ono okres rozpoczynający się 10 lat przed datami wskazywanymi przez powodów, jako daty zgłoszenia tych żądań, czyli 6 września 2003r. (w zakresie obu linii średniego napięcia) i 3 lutego 2016r. (w zakresie linii niskiego napięcia), a kończący się 29 września 2005r., czyli dzień przed nabyciem służebności przez zasiedzenie (w zakresie jednej z linii średniego napięcia, co do której pozwany nabył służebność przez zasiedzenia) oraz w dacie sporządzenia tej opinii, czyli 8 września 2016r. (w zakresie drugiej linii średniego napięcia i linii niskiego napięcia).

Sąd podkreślił, że spór w niniejszej sprawie sprowadzał się do kwestionowania przez pozwanego samej zasady odpowiedzialności z tytułu korzystania z nieruchomości powodów w zakresie, w jakim nabył służebność przez zasiedzenie oraz okresu, za jaki powodowie mogą skutecznie żądać wynagrodzenia za korzystanie z ich nieruchomości w zakresie pozostałych dwóch linii energetycznych. Pozwany negował możliwość zgłoszenia tego roszczenia także za okres przed datą zasiedzenia służebności, twierdząc, że korzystanie z cudzej nieruchomości, które doprowadziło do nabycia przez niego służebności przez zasiedzenia, wyklucza żądanie takiego wynagrodzenia za cały okres prowadzący do tego zasiedzenia.

Sąd I instancji uznał za przekonujące argumenty i orzeczenia Sądu Najwyższego przywołane w tym zakresie przez powodów. Posiadanie nieruchomości w sposób prowadzący do nabycia służebności gruntowej, czy obecnie służebności przesyłu, przez zasiedzenie nie oznacza zdaniem Sądu, że za okres tego posiadania, który trwał zanim skutek zasiedzenia nastąpił, właściciel utracił prawo żądania wynagrodzenia za korzystanie z jego nieruchomości. Nie przemawiają za tym żadne przekonujące argumenty oparte o treść przepisów art. 224 i nast. kc, regulujących możliwe rozliczenia między właścicielem a posiadaczem, zwłaszcza będącym w złej wierze. Sąd Najwyższy, w

przywoływanej przez powodów uchwale z 24 lipca 2013r. w sprawie III CZP36/13, podkreślił, że obecnie jednolity już jest pogląd w jego orzecznictwie, uznający możliwość zgłoszenia tego żądania przez właściciela nieruchomości wobec posiadacza służebności, nawet jeśli nie przysługuje już roszczenie windykacyjne. Natomiast w orzeczeniu wydanym w sprawie II CSK 258/11, Sąd Najwyższy wykluczył możliwość żądania tego wynagrodzenia za okres rozpoczynający się od daty nabycia służebności przez zasiedzenie, ale nie przed tą datą. Roszczenia dochodzone przez powodów od pozwanego wynikają zatem z faktu posiadania przez niego ich nieruchomości, w zakresie odpowiadającym służebności przesyłu i zdaniem Sądu Rejonowego, znajdują oparcie w przepisach art. 224 § 2 kc, art. 225 kc, w zw. z art. 352 § 2 kc i art. 230 kc, także w zakresie linii średniego napięcia, co do której nastąpiło nabycie służebności przez zasiedzenie, za okres przed datą tego nabycia. Pozwany w okresach wskazywanych przez powodów korzystał bowiem z ich nieruchomości, w zakresie posadowienia i eksploatacji trzech linii energetycznych, nie dysponując żadnym tytułem prawnym do tego, będąc zatem w tym zakresie posiadaczem służebności przesyłu (lub wcześniej służebności gruntowej o treści służebności przesyłu) w złej wierze.

Sąd podniósł, że okresy, za jakie powodowie domagali się wynagrodzenia były zakwestionowane przez pozwanego w zakresie przekraczającym łącznie 10 lat, z uwagi na przedawnienie roszczenia. Zarzut ten nie jest jednak – zdaniem Sądu Rejonowego - zasadny. Przedmiotowe roszczenie, zgodnie z treścią art. 118 kc i 120 kc, ulega przedawnieniu jeśli minie okres 10 lat od daty jego wymagalności, ale termin ten ulega przerwaniu i nie biegnie na nowo, dopóki nie zakończy się postępowanie sądowe, w którym roszczenie to zostało zgłoszone (art.123 kc). Zatem po skutecznym zgłoszeniu roszczenia na drodze sądowej okres za jaki można skutecznie domagać się wynagrodzenia za korzystanie z nieruchomości, które nadal trwa, może być łącznie dłuższy niż 10 lat i tak jest w tym przypadku. Powodowie domagają się tego wynagrodzenia za okres 10 lat przed zgłoszeniem roszczeń i za okres jaki upłynął od tej daty do dnia dokonania wyceny przez biegłego w niniejszej sprawie (mimo że korzystanie trwa nadal), czyli 8 czerwca 2016r., a co do linii objętej służebnością nabytą w drodze zasiedzenia za okres między dniem 6 września 2003r., a dniem 29 września 2005r., czyli ostatnim dniem przed datą nabycia przez pozwanego tej służebności przez zasiedzenie.

Żądania te Sąd uznał, na podstawie wskazanych przepisów, za słuszne w zasadzie w całości, z tą tylko różnicą, że data zgłoszenia roszczeń, przerywająca bieg przedawnienia, to nie data jaką powodowie oznaczyli swoje pisma, w których je zawarli, ale data doręczenia ich odpisów przez Sąd pozwanemu. W przypadku roszczeń dotyczących dwóch linii średniego napięcia jest to 7 października 2013r., a nie 6 września 2013r., a w przypadku roszczenia dotyczącego linii niskiego napięcia, jest to 11 lutego 2016r., a nie 3 lutego 2016r. Zatem roszczenia te są nieprzedawnione za okres przed 7 października 2003r. oraz przed 11 lutego 2006r. Sąd proporcjonalnie zmniejszył wynagrodzenie wyliczone przez biegłego za dni stanowiące różnice w tych okresach. Zasądzone wynagrodzenie obejmuje kwotę 424,70 zł z tytułu korzystania z nieruchomości w zakresie linii objętej służebnością nabytą przez zasiedzenie (443 zł - 18,30 zł – różnica 30 dni), kwotę 7.316,22 zł z tytułu korzystania z nieruchomości w zakresie drugiej linii średniego napięcia (7.377,79 zł - 61,48 zł – różnica 30 dni) i kwota 1.977,60 zł z tytułu korzystania z nieruchomości w zakresie linii niskiego napięcia (1.977,60 zł – 69 zł – różnica 9 dni), objętych wnioskiem o ustanowienie służebności przesyłu rozpoznawanym w sprawie I Ns 421/13. Z tych względów Sąd zasądził łącznie 11.823,80 zł.

Odsetki ustawowe Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art.481 § 1 i 2 kc. O kosztach Sąd orzekł na podstawie art.100 kpc, stosując zasadę ich stosunkowego rozdzielenia.

Apelację od wyroku złożył pozwany, zaskarżając go w części uwzględniającej żądanie wynagrodzenia za korzystanie z nieruchomości w obszarze zajętych przez napowietrzną linię energetyczną średniego napięcia LSN2 za okres od 6 września 2003r. do 29 września 2005r. wraz z odsetkami ustawowymi do 31 grudnia 2015r. i ustawowymi za opóźnienie od 1 stycznia 2016r. i zarzucił naruszenie:

- art. 233 § 1 kpc i art. 328 § 2 kpc poprzez zaniechanie wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego, czego wyrazem było pominięcie i tym samym nieocenie orzecznictwa wskazanego przez stronę pozwaną zarówno w piśmie procesowym z 19 lutego 2016r., jak i ustnie na rozprawie 20 października 2016r.;

- art. 172 § 1 kc w zw. z art. 292 kc przez ich błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, iż roszczenia uzupełniające ochronę właściciela, do których należy roszczenie o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości, skierowane przeciwko posiadaczowi służebności przesyłu nie wygasają pomimo stwierdzenia na nieruchomości zasiedzenia służebności przesyłu, a co za tym idzie na błędnym przyjęciu przez Sąd I instancji, iż pozwany jest zobowiązany do zapłaty wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości w zakresie odpowiadającym służebności przesyłu za okres poprzedzający dzień nabycia przez zasiedzenie tejże służebności – podczas gdy roszczenia uzupełniające właściciela wygasają z dniem nabycia przez uprawnionego służebności i nie mogą być skutecznie dochodzone za okres przez stwierdzeniem zasiedzenia;

- art. 224 § 2 kc i art. 225 kc poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i uwzględnienie powództwa w części dotyczącej wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości za okres od 6 września 2003r. do 29 września 2005r. z odsetkami ustawowymi.

Mając na uwadze powyższe zarzuty, (...) S.A. w G. wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości na obszarze zajęтым przez napowietrzną linię energetyczną średniego napięcia LSN2 za okres od 6 września 2003r. do 29 września 2005r. z odsetkami ustawowymi oraz zasądzenie kosztów procesu za II instancję.

T. K. i R. K. w odpowiedzi na apelację wnieśli o jej oddalenie i zasądzenie na ich rzecz zwrotu kosztów zastępstwa prawnego za II instancję.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna.

Sąd Okręgowy zaaprobował ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd I instancji. Natomiast odmiennie ocenił żądanie powodów dotyczące wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z ich nieruchomości w okresie poprzedzającym stwierdzenie zasiedzenia służebności przesyłu, uznając że roszczenie z tego tytułu wygasło.

W judykaturze Sądu Najwyższego jednolicie przyjęto, że art. 225 kc i art. 224 § 2 kc w zw. z art. 352 § 2 kc i art. 230 kc mogą mieć odpowiednie zastosowanie do rozliczeń między właścicielem, a posiadaczem służebności gruntowej, w tym również służebności przesyłu.

W ocenie Sądu Rejonowego, za poglądem, że właścicielowi nieruchomości, na której stwierdzono przez zasiedzenie nabycie służebności przesyłu, przysługuje wobec posiadacza roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy w okresie poprzedzającym zasiedzenie, może przemawiać prezentowane w judykaturze i w doktrynie stanowisko, że roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy ma charakter obligacyjny i gdy powstanie, uzyskuje byt samodzielny, niezależnie od roszczeń chroniących własność (art. 222 kc). Zatem ograniczenie własności rzeczy nie powoduje utraty możliwości żądania wynagrodzenia za korzystanie z rzeczy w okresie, w którym właścicielowi przysługiwało nieobciążone służebnością prawo własności. Wprost wskazuje na to teza powołanej w uzasadnieniu Sądu Rejonowego uchwały Sądu Najwyższego z 24 lipca 2013r. w sprawie III CZP 36/13 (OSNC 2014.3.24). Dokładna analiza jej uzasadnienia nie prowadzi jednak do wniosków, jakie wywiódł Sąd I instancji. Sąd Najwyższy stwierdził m.in., że nabycie przez posiadacza własności lub służebności na podstawie zasiedzenia jest usprawiedliwione ochroną porządku prawnego, co pozwala uznać, że ograniczenie to, choć następuje bez rekompensaty dla właściciela, jest zgodne z art. 31 Konstytucji. Należy więc rozważyć, czy funkcja zasiedzenia nie sprzeciwia się przyznaniu w takim wypadku podmiotowi, który utracił w ten sposób swe prawo, wszelkich roszczeń uzupełniających. Wskazał, że taki wniosek może wynikać z uzasadnienia uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 26 maja 2006r., III CZP 19/06.

Należy podkreślić, że zasiedzenie jest sposobem nabycia własności rzeczy lub prawa (w tym służebności) przez długotrwały wpływ czasu, w którym właściciel mógł dochodzić wydania rzeczy, ale tego nie uczynił. Ma ono charakter pierwotny i następuje z mocy prawa (ex lege). Jak już była o tym mowa wyżej, jest usprawiedliwione ochroną porządku publicznego i przepisy o zasiedzeniu są zgodne z art. 31 ust. 3 Konstytucji, a co do nabycia służebności gruntowej także

z art. 64 ust. 3 Konstytucji (por. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z 14 grudnia 2005r., SK 61/03, OTK – A 2005, nr 11, poz. 136 i z 25 maja 1999r., SK 9/98, OTK 1999, nr 4, poz. 78).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowane jest stanowisko, że osobie, która utraciła własność rzeczy wskutek jej zasiedzenia przez posiadacza, nie przysługuje wobec posiadacza roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy bez tytułu prawnego w okresie poprzedzającym dzień zasiedzenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 15 listopada 1968r., III CRN 257/68, z 15 kwietnia 2011r. III CZP 7/11 oraz wyroki Sądu Najwyższego z 12 stycznia 2012r. II CSK 258/11, z 15 czerwca 2016r. II CSK 639/15). Podkreśla się w nich, że funkcja zasiedzenia sprzeciwia się przyznaniu byłemu właścicielowi wobec posiadacza, który stał się właścicielem (czy tak jak w niniejszym postępowaniu – uprawnionym z tytułu służebności) roszczeń, u których podstaw leży prawo własności, do takich zaś należą roszczenia uzupełniające za okres poprzedzający datę zasiedzenia, w tym roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy. Ład, porządek prawny, stabilizacja stosunków w zakresie odnoszącym się do własności rzeczy, czyli wszystko to, do czego zapewnienia zmierza zasiedzenie, ulegałoby ponownie zakłóceniu. Byłoby więc to nie do pogodzenia z celem zasiedzenia. (tak: Sąd Najwyższy w uchwale z 30 listopada 2016r. w sprawie III CZP 77/16, LEX nr 2156654)

Sąd Okręgowy w pełni podziela prezentowaną wyżej linię orzecznictwa Sądu Najwyższego i stoi na stanowisku, że właścicielowi nieruchomości obciążonej wskutek zasiedzenia służebnością przesyłu, nie przysługuje roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z tej nieruchomości za okres poprzedzający zasiedzenie. Z tych przyczyn, żądanie zapłaty wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości powodów na obszarze zajęтым przez napowietrzną linię energetyczną średniego napięcia LSN2 za okres od 6 września 2003r. do 29 września 2005r. z odsetkami ustawowymi, należało oddalić.

Z tych wszystkich względów, Sąd Okręgowy zmienił zaskarżony wyrok na podstawie art. 386 § 1 kpc.

O kosztach procesu za II instancję Sąd orzekł w myśl art. 98 kpc i zasądził od powodów na rzecz pozwanego kwotę 150 zł, w tym 30 zł z tytułu opłaty od apelacji oraz 120 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu odwoławczym. Wysokość stawki wynagrodzenia radcy prawnego została ustalona zgodnie z § 10 ust. 1 pkt. 1 w zw. z § 2 pkt. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (w brzmieniu obowiązującym od 27 października 2016r.).

Renata Wanecka Waclaw Banasik Żaneta Przemyńska - Rybarczyk